

<https://mida.org.il/2016/08/29/%D7%A2%D7%95%D7%91%D7%93%D7%95%D7%AA-%D7%9C%D7%A4%D7%A0%D7%99-%D7%90%D7%99%D7%93%D7%90%D7%95%D7%9C%D7%95%D7%92%D7%99%D7%94->

ההמלצות המובאות במסמך זה הינן פרי של ניסיון רב הקיים בקרב בכירי תנועת הביטחוניסטים, ובצירוף תשתית מחקרית ענפה. המלצות אלו דורשות מאמץ בין משרדי הנגזר מהקשר העמוק הקיים בין צה"ל ובין החברה, הכרוך בחינוך ובהתיישבות, שהן אבני יסוד בעוצמה הלאומית.

ההמלצות:

1. המוטיבציה לשירות בצה"ל – אנו מוצאים כי קיים אתגר של ממש לגייס כיום איכויות ליחידות השדה של צה"ל. בררנות הנוער, מגוון היחידות ה"ממותגות" והאינדיווידואליזם הקיים בחברה מחייבים השקעה משמעותית בהגברת מוטיבציה זו במסגרות החינוך. אנו מוצאים כי מערכת החינוך אינה עוסקת די בנושא חיוני זה. תכניות הפעולה שמרכזות מאמץ בכיתות יא'-יב' בראייתנו הן מאמץ מאוחר – חשוב ככל שיהיה, הוא נוגע בבוגרים בשעה שהם כבר עיצבו את תפיסתם. אתוס הביטחון הישראלי חייב לעבור כחוט השני בתכניות לימוד שונות לפחות משלב חטיבת הביניים. החשיפה לצה"ל, הבנת הצורך הלאומי, והטמעת חיוניות השירות הינם היבטים שיש לגעת בהם מוקדם יותר ובאופן מובנה. מלבד זאת, אנו מוצאים ערך רב בקיום תכנית מוגדרת העוסקת בביטחון לאומי⁴ – מערך פעילות ממוקד החושף את הנוער לאתגרים הלאומיים של ישראל, וממחיש את חיוניות השירות בצה"ל. מתחייב מאמץ להעמיק את הקשר בין ביטחון לבין חינוך כדי לקדם היבט זה.

2. היחס למשוררי החובה – נוכח צעדים חשובים שהתקיימו בהקשר זה, והניבו התקדמות חשובה ביחס למשוררי השירות, אנו מברכים על פעילות הממשלה בהעלאת השכר, ובתנאי השחרור והשכר ללימודים אקדמיים. עם זאת, איננו רואים בידול מובהק דיו ביחס של ממשלת ישראל כלפי מי שנשא בעול השירות הסדיר (וחלקו ימשיך במילואים). כל תשתית החיים המתבססת בגילאי ה-20 עומדת לנגד עיני אותם אזרחים ששירתו ומשרתים את המדינה במדים. בתוך כך, תנאי הקבלה ללימודים, ההנחות בעלויות תשתיות החיים הבסיסיות (למשל רכישת דירה, ותשלומי מיסים) – כל אלו יכולים וצריכים לקבל התייחסות של המדינה. המשרתים בצה"ל הם ייחודיים –

[%D7%A6%D7%91%D7%90-%D7%9E%D7%A7%D7%A6%D7%95%D7%A2%D7%99-%D7%9C%D7%90-/%D7%9E](#)

⁴ ראה <https://idsf.org.il/interviews/%D7%AA%D7%95%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%AA-/%D7%9C%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%93%D7%99%D7%9D>

חלקם היחסי באוכלוסייה הולך וקטן והם חייבים להיתפס אחרת ולקבל יחס שונה בכניסה לחיים האזרחיים – ובאופן מובהק ומוצהר. אמירה מסוג זה משפיעה מאד גם על המוטיבציה להתגייס לשירות משמעותי.

3. **מערך המילואים –** בעשור האחרון מערך זה הצטמצם מאוד, נטל המילואים פחת, ואחוז משרתי המילואים הפך לשולי בחברה. ועם זאת, אנו מוצאים כי אחוזים אלו אינם מוחזקים ברמת המוכנות הנדרשת, המייצרת חיוניות פנימה במוטיבציה להמשיך ולשרת במילואים. גם אנשי המילואים זכאים להטבות, וזה בהחלט מבורך. אך בחינה מעמיקה של משמעות ההטבות מצביעה על היותן מינוריות – למשל 5% הנחה בארנונה המתבטאים בעשרות שקלים. מדינת ישראל חייבת להוקיר יותר את אנשי המילואים ויש עוד מה לעשות בהקשר זה⁵. רמת הכשירות והמוכנות של מערך זה, שהוא אבן יסוד חיונית לעוצמתו של צה"ל, היא רבת חשיבות. מעבר לכך, – בחברה הנשענת על מסורות "מאב לבן" יש לשירות המילואים השפעה אדירה על מוטיבציות הגיוס של הדור הבא – פחות מילואימניקים = פחות מוטיבציה לשירות חובה. יש קשר מובהק בין שני אלו.

4. **שירות והתיישבות –** לאורך כל שנותיה של המדינה התקיים הקשר שבין הביטחון וההתיישבות – גם היא אתוס ישראלי. מבט על פיזור האוכלוסיה בישראל מצביע על צפיפות הולכת וגוברת במרחב מישור החוף, מחירי דיור בזינוק מתמיד וקושי עצום בהקשרים אלה מצד משוחררי שירות. אנו סבורים כי יש לקיים מאמץ ולרתום את משוחררי השירות לחיות בפריפריה, לתמרץ אותם בהקשר הזה, ולהוביל קו ערכי-חינוכי בהיבטים של ישוב הגולן, הנגב, והבקעה – "חגורות" הביטחון של ישראל, הסובלות מקצב התפתחות איטי.

תמרוץ ההליכה לפריפריה בשילוב לימודים אקדמיים, שכר דיור נמוך ואפשרויות תעסוקה עשויות להשפיע מאוד על דור המשתחררים "לצאת מהמרכז" וללכת למקומות הדורשים תנופה. דור צעיר ונמרץ שיבחר להתמקם בפריפריה יקדם אותה, יעצים אותה, ויוריד מהעומסים הבלתי סבירים במרחב מישור החוף. אנו סבורים כי תכנית אשר תנגיש תפיסה זו למשוחררי שירות החובה תוך מאמץ בין משרדי לישמה עשויה להוביל שינוי של ממש בהקשר ההתיישבות וחשיבותה הלאומית.

⁵ ראה - <https://www.inss.org.il/he/publication/%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D-%D7%94%D7%9E%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%90%D7%99%D7%9D-%D7%94%D7%A4%D7%9C%D7%90-%D7%94%D7%A9%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%99>

תפיסה זו נכונה אף ביתר שאת בהקשר משרתי המילואים שעד כה זכו לתגמול סמלי שאין בו השפעה של ממש בהקשרים של מוטיבציה ונכונות להתקדם לתפקידי פיקוד במסגרת שירות המילואים.⁶ רתימתם של משרתים אלו הינה הזדמנות גדולה בהקשרי ביטחון לאומי, וכן בהקשרים של מארג היחסים צה"ל והחברה הישראלית המצוי בקונפליקט מתעצם.

5. **מיצוי פורשי צה"ל לעשייה בחינוך** – כותב שורות אלו הוא בוגר תכנית "הטובים לחינוך", שבכל שנה מכשירה עשרות פורשים מצבא הקבע לתפקידי הוראה. לא ניתן להגזים בקשיים הקיימים במערכת החינוך היום – ובדגש על הקושי להגדיר נורמת שכר ההולמת את שעות הפעילות של מורים ומנהלים. עתודת פורשים משמעותית שבוחרת בעשייה חינוכית – מתבקשת. אנו עדים למאבק הערכי במדינה ובחברה, כאשר התועלתנות לעיתים עולה על כל ערך. פורשי צה"ל הם אנשים מחוייבים, חינוך זורם בעורקים של רבים מהם, וברשותם תשתית כלכלית נוחה בגיל הפרישה המאפשרת להם גמישות לעשייה ערכית חברתית, וגם התנדבותית. אנו מוצאים כי נכון ואף ראוי להעצים את פרויקט "הטובים לחינוך" – זהו צורך לאומי הדורש התגייסות מיטב הכישרון והערכים. וכשצריך להתגייס – ראשונים תמיד אנחנו.

בסיכומם של דברים אנו נוגעים באבני היסוד של הביטחון הלאומי : צבא העם, חינוך והתיישבות. ערכים אלו מהווים את האדנים עליהם מתעצבת החברה הישראלית. החיבור בין השירות, החינוך וההתיישבות הוא מסה המרככת קונפליקטים, מעצימה סולידריות, ויותר מכל, בראייה ספיראלית מהווה איגבור עיקבי לעוצמתנו כחברה.

⁶ ראה לדוגמה -

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03071847.2022.2127866?journalCode=rusi20>